

## ONDER CONTROLE

door de directeur-generaal der belastingen na een paar maanden in een la gelegd, 'want', zei hij aan de Enquêtecommissie, 'voor de problemen waarvoor ik kwam te staan, had ik er niets aan.'<sup>1</sup>

Zo dachten velen. 'De door de secretarissen-generaal te volgen gedragslijn', aldus later Frederiks, 'moest als uit het niet worden opgebouwd.'<sup>2</sup>

★

De secretarissen-generaal kwamen van mei '40 af als regel driemaal per week bijeen (een jaar later werd dat tweemaal<sup>3</sup>); in totaal werden in 1940 twee-en-negentig vergaderingen gehouden; de frequentie zou later, na de intrede van Rost van Tonningen, heel wat geringer worden: zes-en-negentig vergaderingen in het gehele jaar '41, vier-en-veertig in '42, zes-en-twintig in '43. Na oktober '43 vonden geen vergaderingen meer plaats.

In 1940 werden de vergaderingen bijgewoond door de regeringscommissarissen (algemeen gemachtigden) Louwes, De Quay en Ringers (de Quay zou spoedig verdwijnen); in de eerste tijd was tevens kapitein mr. J. D. Schepers aanwezig, hoofd van de juridische sectie van het Algemeen Hoofdkwartier; soms namen ook anderen aan de besprekingen deel. Als secretaris trad een hoofdambtenaar van Buitenlandse Zaken op, mr. C. J. M. Schaepman. Hij zorgde voor beknopte notulen die door Snouck Hurgronje gecontroleerd en vervolgens rondgezonden werden.

Was er sprake van collectieve verantwoordelijkheid? Juridisch gesproken niet: Steenberghe had de secretarissen-generaal individueel onder Winkelman geplaatst en zo zag ook Seyss-Inquart de verhouding; in midden juni gaf ook Snouck Hurgronje als zijn mening te kennen dat het college als zodanig nooit uitspraken deed; wel konden zijn leden omtrent bepaalde beslissingen aan de lagere bestuursorganen doen weten dat zij die 'in overleg met' hun ambtgenoten genomen hadden. Vijf dagen later kwam men evenwel tot de conclusie dat het beter was om voortaan in dergelijke gevallen de formule 'het college van secretarissen-generaal heeft besloten', te gebruiken.<sup>4</sup> Men liet toen na enige tijd ook eigen briefpapier drukken met 'College van secretarissen-generaal' als hoofd.

<sup>1</sup> Getuige H. Postma, a.v., p. 611. <sup>2</sup> K. J. Frederiks: *Op de bres 1940-1944*, p. 7.

<sup>3</sup> Brief, 20 mei 1941, van de secretaris van het college, C. J. M. Schaepman, aan alle secr. gen. (Csg, stukken 1941). <sup>4</sup> Csg: Notulen, 24 juni 1940.